

Korte weergave voorlopige resultaten promotieonderzoek naar samenwerkingsscholen

Erik Renkema startte in maart 2012 zijn promotieonderzoek naar samenwerkingsscholen voor primair onderwijs, namens het lectoraat Theologie en Levensbeschouwing van Hogeschool Windesheim en de Protestantse Theologische Universiteit. Hij verzamelde de namen van alle samenwerkingsscholen voor primair onderwijs: in het voorjaar van 2013 waren het er vijfendertig. Veel van deze scholen (ont)staan in zogenoemde krimpgebieden: gebieden in Nederland waar steeds minder kinderen (komen te) wonen. Alle directeuren van deze scholen werden benaderd met een online vragenlijst; zeventien vulden de vragenlijst in.

Een samenwerkingsschool komt voort uit een fusie van een openbare school en een school voor bijzonder onderwijs – tot nu toe een (protestants-)christelijke, een (rooms-)katholieke of een oecumenische. Daarmee komen verschillende levensbeschouwelijke identiteiten samen in een school. Door de fusie is een school niet meer specifiek openbaar of bijzonder. Volgens de aangepaste onderwijswetten inzake samenwerkingsscholen uit 2011 is deze school wel verplicht om zowel openbaar als bijzonder onderwijs aan te bieden. En daarbij moet de school, net als een openbare, algemeen toegankelijk zijn voor leerlingen.

Levensbeschouwelijke waarden

Renkema trekt verschillende conclusies uit het onderzoek.

Ten eerste komen de waarden van een samenwerkingsschool overeen met die van het openbaar onderwijs. De meeste directeuren geven aan dat dialoog over levensbeschouwelijke en maatschappelijke thema's centraal staat in de visie op onderwijs. Of, zoals een directeur antwoordt: "De gedachte achter een samenwerkingsschool is de school te zien als een ontmoetingsplaats van verschillende levensovertuigingen."

Een kernwaarde die door veel directeuren wordt genoemd is die van de gelijkwaardigheid: op de samenwerkingsscholen van deze directeuren is geen enkele levensbeschouwelijke achtergrond of traditie dominant.

Als gevolg daarvan geven 15 van de 17 directeuren aan dat hun samenwerkingsschool, net als een openbare school, open toegankelijk is voor leerlingen, zonder onderscheid in levensbeschouwelijke achtergrond. 13 directeuren noemen dat ook leerkrachten zonder dit onderscheid worden benoemd. Het is opvallend dat een veel kleiner aantal van 8 directeuren 'neutraliteit' noemt als een kernwaarde van openbaar onderwijs die ook in hun samenwerkingsschool geldt.

Vervolgonderzoek kan gedaan worden naar de interpretatie en de waardering van kernwaarden van openbaar onderwijs door directie en leerkrachten van de samenwerkingsscholen. Zou het kunnen zijn dat een term als 'neutraliteit' minder hoog gewaardeerd wordt dan 'gelijkwaardigheid' of 'open toelatingsbeleid'?

Het levensbeschouwelijk onderwijs

Uit het onderzoek blijkt ten tweede dat het grootste deel van de basisscholen het levensbeschouwelijk onderwijs gescheiden aanbiedt. Dit onderwijs vindt plaats op basis van de verschillende identiteiten

van de oorspronkelijke scholen. Een van de directeuren verwoordt het als volgt: “Elk leerstofjaar kent bij ons minimaal twee groepen. Het is de bedoeling dat de ene groep wordt geleid door een vertegenwoordiger van de openbare richting en de andere door een protestants-christelijke leerkracht.” Daarbij valt op dat het openbaar levensbeschouwelijk onderwijs zeer divers is: van kennis van allerlei godsdiensten tot het volgen van een christelijke methode, maar dan zonder de bijbelverhalen en de gebedssuggesties. Of wordt het openbaar levensbeschouwelijk onderwijs vereenzelvigd met Godsdienstig of Humanistisch Vormingsonderwijs, zoals we dat kennen op openbare basisscholen?

6 directeuren geven aan onderwijs in Geestelijke stromingen aan te bieden. Dan valt het op dat meer directeuren (11) vermelden dat dit verplichte vakgebied een manier van de samenwerkingsschool is om openbaar onderwijs te verzorgen. Het is interessant na te gaan welk beeld directeuren en leerkrachten hebben van dit onderwijs in Geestelijke stromingen.

Vervolgonderzoek

Expliciete waarden van bijzonder onderwijs (tot nu (protestants-)christelijk en (rooms-) katholiek) zijn vooral herkenbaar in de concrete lessen en vieringen over levensbeschouwelijke thema's.

Vervolgonderzoek kan helder maken hoe ook buiten dit onderwijs deze waarden worden onderschreven. Hierbij gaat het om de visie achter de lessen. Misschien blijkt uit het vervolgonderzoek dat samenwerkingsscholen de waarden niet zozeer met één type onderwijs associëren. De waarden zijn dan niet expliciet openbaar of bijzonder te noemen. Interessant is dat we hiermee een school kunnen herkennen waardoor – in de visie achter de lessen – het Nederlandse duale onderwijssysteem overstegen wordt.

Daarnaast wordt onderzocht hoe de scholen de verschillende invullingen van openbaar levensbeschouwelijk onderwijs motiveren.

Tot slot vindt er onderzoek plaats naar het kleine aantal scholen dat zegt het levensbeschouwelijk onderwijs helemaal geïntegreerd aan te bieden, zonder gescheiden lessen.

Vervolgonderzoek in de praktijk

Voor het genoemde vervolgonderzoek is het de bedoeling dat Erik Renkema van binnenuit een aantal scholen zal onderzoeken en daarvoor in gesprek gaat met leerkrachten, ouders en directie, bijeenkomsten bij zal wonen en onderwijsactiviteiten gaat observeren.

Meer informatie

Neem voor meer informatie contact op met Erik Renkema.

E-mail: erik.renkema@windesheim.nl

Telefoon: 06-10 31 35 79